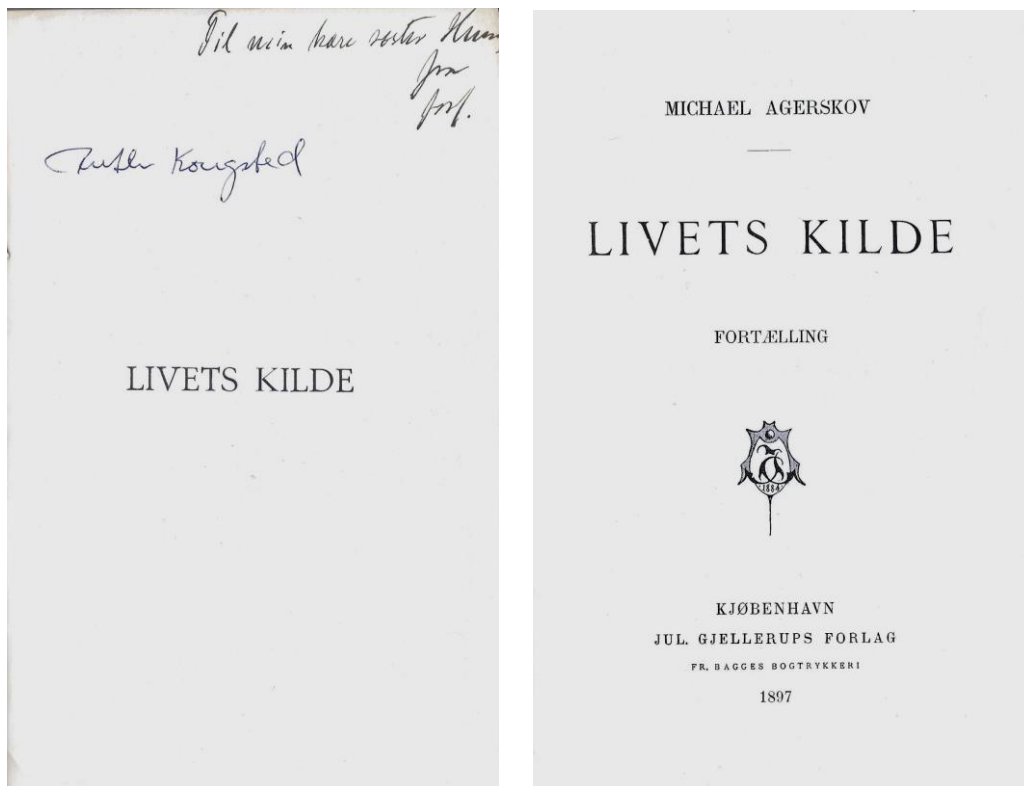


”Livets Kilde” – en selvbiografisk roman?

Roman 1897 av Michael Agerskov. Om kjærlighetens intensitet og irrganger.



Michael Agerskov roman «Livets Kilde» fra 1897. Forfatteren har skrevet en dedikasjon til sin søster, Henny. Hun har gitt boken videre til sitt barnebarn, Ruth Kongsted. Jeg fikk boken av Ruths søster, Jette, gift Scherl.



Illustrasjon fra boken. Dessverre er ikke illustratørens navn oppgitt.

Del 1.

Jeg hadde store forventninger da jeg begynte å lese Michael Agerskovs roman fra 1897, ”Livets Kilde”. På tittelbladet kaller Agerskov boken en «Fortelling» og har dedikert den til sine foreldre. Det var svært spennende å tenke på om denne boken faktisk er en biografi over

de første årene i forholdet mellom Michael og Johanne Agerskov. Å få førstehånds informasjon om det unge paret, som senere skulle bety så utrolig mye for lysets utbredelse på jorden, ville være fantastisk. Så mine forventninger da jeg startet lesningen, var store.

Jeg må forresten fortelle at mitt eksemplar av boken, har jeg fått av Jette og Rune Scherl fra Danmark. Jette er barnebarn av Michaels søster, Henny, og kjente Michael meget godt, da han i en periode bodde hos hennes familie i sine yngre dager. På tittelbladet i boken står en dedikasjon til Henny fra forfatteren, og under er skrevet navnet Ruth Kongsted. Jeg antar at det er søsteren til Jette, som også het Kongsted før hun giftet seg. De er døtre av Hennys sønn, Torkild, som hun fikk sammen med sin mann Halfdan. Torkild var gift to ganger, og fikk fire sønner i første ekteskap og fire døtre i det andre.

I første del, Kapittel 1, møter vi straks et miljø fra det øvre borgerskapet i Danmark, som sikkert var meget godt kjent for Michael Agerskov. Den første personen som omtales, er borgmester Fürst og hans skriver, «gamle Clausen» som befinner seg på borgmesterens kontor. Man tenker umiddelbart at Agerskovs far, må være forbildet for borgmester Fürst, men registrere straks at det ikke kan gjelde utseendet, for beskrivelsen av Fürst ligner på ingen måte på tollforvalteren i Nykøbing Sjælland, Henrik Michael Agerskov.

Michael Agerskov avslører allerede når han beskriver borgmester Fürst at han har en svært god evne til å skildre miljøer og personer.

”Hans skikkelse er kort og massiv, ansiktet åpent, rundt og noget rødlig. Under sterkt buskede øjenbryn lyser et par små, overordentlig venlige og kloge blå øjne. En lille næse, som kun besvær holder fast på lorgnetten – borgmesteren er lidt forfængelig og bruger helst lorgnet. Mellem næse og mund et stort mellemrum, som gør den brede, skarptskårne mund endnu mere markeret. En lille, energisk hage og små, tæt ind til hovedet trykkede øren. Armene – korte og luffeagtige – bruger den letbevægelige mand meget som udtryksmiddel; han taler hurtig og er urolig i sine bevægelser.” (s. 10).

Fürst har en meget sentral posisjon i den lille Købstaden Strøbæk, med 2000 innbyggere, han er både borgmester, byfogd og politimester. Og når vi først treffer ham sitter han og arbeider med ”fattigregnskapet».

Borgmesteren er noe urolig denne dagen, og vi får vite at han venter hjemkomsten til sin førstefødte og elskede sønn om få timer. Han kommer hjem etter vel overstått studentereksamen. ”Hans kære, flittige Kai, familiens stolthed, den første student, byen havde præsteret.” (s. 11).

Om man leter etter mulige selvbiografiske trekk i Agerskovs roman, er det verdt å merke seg at han hadde Kai som et av sine fornavn, men han var ikke det eldste barnet i familien Agerskov, men hadde både en eldre bror og søster. Beskrivelsen av borgmesterens svært sentrale stilling i den oppdiktete kjøbstaden Strøbæk, minner derimot svært sterkt om Agerskov seniors rolle i Nykøbing, Sjælland. Han ble beskrevet som en viktig drivkraft i lokalsamfunnet og ble utnevnt til flere sentrale offentlige verv. Han hadde dessuten det samme meget vennlige vesenet og de samme kloke og vennlige øyne som borgmester Fürst.

Etter den både detaljerte og fargerike beskrivelsen av borgmesteren, skifter forfatteren scene og forflytter seg til borgmesterens hjem, som han omtaler som en stor og romslig leilighet,

som ligger kun en lang gang fra borgmesterkontoret. Leiligheten ligger over en etasje i et gammelt, stort teglstenshus med gamle trekkfulle vinduer.

«Men hvor hyggeligt og venligt var ikke det gamle hus; hvor hjerteligt så det ikke ud på enhver gennem sine mange ruder. Der stod det som en levning fra den gode gamle tid, da der var plads nok, og man ikke behøvede at bygge etage ovenpå etage.» (s. 12).

I dette rummelige og lune hjemmet med hele tre stuer, møter vi først familiens særdeles dovne og forkjælede katt, Mini. Og selv denne katten tar Michael Agerskov seg tid til å gi en meget omfattende beskrivelse av. Og det er typisk for hans fortellerstil - hans karakterer blir meget levende og detaljert beskrevet. Man er nesten fristet til å si at han nærmest sprudler over av fortellerglede og fantasi. Og bak alle disse levende beskrivelse må vi anta at det ligge en skarp observasjonsevne av mennesker forfatteren har truffet og kjent.

Agerskovs beskrivelse av boligen til familien Fürst kan for øvrig ikke være det teglstenshuset over flere etasjer som Agerskov sr. lot oppføre i Nykøbing omtrent samtidig som Agerskov jr. utga «Livets kilde». Om forfatteren har hatt et forbilde for beskrivelsen, kan det kanskje være deres bolig i Rørvig, der de bodde frem til 1880, eller tollforfalterboligen i Nykøbing der familien bodde frem til huset «Agrisilvana» sto ferdig på slutten av 1890-årene.

Neste person vi blir presentert for, er «en rødkindet ung kvinne med en stor sommerhat på hovedet og uden handsker.....». (s. 13). Vi får straks vite at også hun gleder seg til at Kai skal komme hjem, og vi skjønner ganske hurtig at hun er hans litt yngre søster, og etter hvert skal det bli tydelig at de to har et svært nært forhold.

”Køn var hun ikke den lille Jenny Fürst, borgmesterens syttenårige datter; men der lyste så megen klogskab og godhed ud af de blå, klare øjne, der lignede farens. Nej, hun var slet ikke køn; thi det rødmussede ansigt var for rundt, næsen for stumpet og munden for stor; der var også noget forviltret ved det storkrøllede, brune hår.” (s. 15).

Agerskov hadde ganske riktig en litt yngre søster som het Anna og det er nærliggende å tro at det er hun som har tjent som forbilde for romanens søster, Jenny. Michael og Anna hadde et nært og fortrolig forhold, og som vi vet fra hendelsene senere i deres liv, var Anna og hennes ektemann det ene av tre ektepar som holdt sammen gjennom alle årene da de ba for de falne og jordbundne åndene, og etter hvert fikk diktert «Vandre mot Lyset» fra den oversanselige verden.

Senere i «Livets kilde» får vi også vite at Kai har ytterligere tre småsøsken - to gutter og en jente, henholdsvis Hans og Christian og Ellen. Men de spiller ikke noen særlig sentral rolle i boken. Men jeg kan jo nevne at Agerskov selv hadde en eldre bror som het Christian. Han var ingeniør og ansvarlig for utbyggingen av København Frihavn.

Og så møter vi endelig den unge studenten, som alle venter så lengselsfullt på, Kai Fürst, som kommer med båten fra København. Og vi skjønner hurtig at han har en sjelden natur til å være en ung mann. Hans sinn er fylt med drømmer og han søker rastløst etter ny forståelse og nye erkjennelser. Kai er en sann romantiker, en ekte skjønnånd og poet og er nærmest overmannet over alt han skal oppnå i fremtiden, der han sitter på båten og drømmer seg bort.

”Det var for Kai Fürst, som ejede han allerede det meste af værdiernes verden, og snart skulde vinde resten. Det var for ham, som om han lige var trådt ind i en forunderlig dejlig egn, der smilende strakte sig i al evighed og hver fjed bragte sjælens nydelse og ny rigdom.” (s. 17).

Jeg er personlig temmelig overbevist om at det egentlig er seg selv Michael Agerskov beskriver i Kais skikkelse, og utover i boken får vi mange eksempler på forfatterens dikteriske evner gjennom både sanger og dikt. Agerskov utga jo flere diktsamlinger, i tillegg til alle verkene som var mottatt gjennom tankeinspirasjon til hans senere hustru, Johanne Agerskov.

Når den unge studenten endelig ankommer hjemmet, får vi også endelig møte den siste personen i familien – hans mor, som åpenbart elsker ham like høyt som alle de andre familiemedlemmene.

«Goddag, goddag, min egen kjære dreng.» «Det var den lille borgmesterfrue, som tog imod dem i entréen og knugede sin lange, spinkle søn til sit hjerte, og kyssede ham utallige gange.» (s. 22). Beskrivelsen av Kais mor, er som å lese en beskrivelse av Michael Agerskovs egen mor. Hun var en overordentlig kjærlig og snill mor med rikelig med hjertevarme.

”Hun var hjemmets stilfærdige og dog alt ævnende gode genius. Hendes milde øjne trængte vel ikke ind i sjælen; men sjælen gav sig selv ind under deres varme lys og fandt hvile. Hun tilgav alt, og føjede til tilgivelsen de blødeste trøstens ord. Og dog var hun stærk og ubøjelig; aldrig slog hun af på det, hun anså for det rette. Hun kunde tale til alle: hjertets oprigtige og oprindelige ord forstås af høje og lave, og mange bragte hun den dybeste lindring.” (s. 25).

Jeg lar meg gang på gang imponeres over Michael Agerskov rike evne til å beskrive kjærligheten i sitt meget poetiske og høytidsstemte språk, og det er nesten så jeg føler at mine egne ord blir for fattige til å yte ham rettferdighet. Og mer enn en gang kommer jeg i tanker om Pauli vakre ord fra Bibelen, om den himmelske kjærligheten, som intet krever, men som tåler alt, tilgir alt og utholder alt.

Moren forsvant ut på kjøkkenet igjen, men snart viste «hennes milde ansigt» seg i kjøkkendøren idet hun erklærte at maten var på bordet.

Og da alle vel hadde tatt plass rundt spisebordet forærede gamle Clausen studenten et velkomstdikt, som han på oppfordring proklamerte høyt:

«Knap vokset ud du vorden er student;
At far og mor er glade, let vil ses
I deres øjne, som nu på dig hviler.
Fra Axelstad til Strøbæks liden by
Ynglingen drog, hvem alle holder af.
Råb derfor, ædle sjæle, stemmer i!
Student Kai Fürst han leve højt hurra,
Til glæde for hver mand og kvind' i Strøbæk!»

Da er de fleste hovedpersonene presentert, og utover i boken utvider Agerskov gradvis persongalleriet, og vi får innsikt å hvordan livet i de formuende og velutdannede klassene artet seg i Danmark på slutten av 1800-tallet. Og i familien Fürst hersker den reneste idyll og harmoni, og sjelden har man lest om en familie så preget av kjærlighet og omtanke for hverandre.

Familien er i høy grad det man vil kalle en kultivert familie, som dyrker musikk, litteratur og poesi. Men for å bruke Agerskovs egen forkjærlighet for å bruke været som metafor, så hviler det umerkelig et svart mørke og truende skyer over familien. Og tragedien skal komme til å ramme både familien, og ikke minst Kai selv, som skal få erfare hvor lett en romantisk,

kjærlig og hensynsfull ung mann kan komme til å vikle seg inn i et ødeleggende kjærlighetsforhold som han egentlig ikke ønsker selv, men blir sugd inn i nærmest av hensynsfullhet overfor en kvinnes følelser for ham.

Nå er vel ikke dette et ukjent fenomen for kvinner, som av natur lett kan komme til å føle at de må forbli i forholdet for mannens skyld, men hovedpersonen i Agerskovs roman, er en mann med et svært medfølende hjerte, kanskje ulikt de fleste menn, men åpenbart finnes også menn som er så rikt følelsemessig utstyrt. Jeg kjenner jo Michael Agerskov best fra hans medvirkning til bønnene for alle de falne og lidende åndene som befant seg på jordeplanet og i helvetessfæren, og hans svært rike evne til å fatte medfølelse med de lidende, var selvsagt høyst påkrevet for å kunne leve seg inn i deres lidelser.

Jeg tenker at denne svært rike kjærlighetsevnen er veldig typisk for de yngste, som de høyt utviklede åndelige vesenene som inkarneres som menneskehetens hjelpere kalles i «Vandre mot Lyset». Og deres opplevelser av følelsenes intensitet kan tidvis forvolde dem problemer, fordi få andre har evnen til å fatte dybden i deres opplevelser. Men innimellom møter de og gjenkjenner de sin like akkurat som i tilfelle med Johanne og Michael Agerskov, og de kan sammen oppfylle sitt himmelske oppdrag.

Men som menneske, kan denne evnen til dyp medfølelse med andres lidelse også gjøre seg utslag i en følelse av å være forpliktet til å holde ut i et kjærlighetsforhold for andres skyld, for at ikke de skal få det vondt. Denne kjærligheten må på ingen måte forveksles med den lidenskapelig, fysiske tiltrekningen mellom kvinne og mann, som i vår tid nærmest er opphøyet til målet med samlivet. Det er ikke lett for en ung, umoden person å skille så tydelig mellom de forskjellige aspektene av tiltrekning, og lidenskapen kan ofte forveksles med ekte romantiske hjertefølelser.

Snart får vi høre at det dukker opp en kvinne i Kais tilværelse, en av søsteren, Jennys venninner, som gradvis vekker den unge studentens interesse. Første gang han hører om henne, er på en tur sammen med søsteren, Jenny, og hun minner Kai på at hun har skrevet til ham om sin venninne, prestedatteren Therese Winther.

«Måske du lige har berørt det. Hvordan er hun ellers denne frk. Winther; holder du af hende», undres broren. (s. 34).

Og søsteren svarer: ”Jo, hun er rigtig sød; men præsten er storartet, skønt han er så forfærdelig stille. Theres siger nu heller ikke meget.”

”Hvor gammel er hun?” undres broren. ”Lige på alder med mig. Bare du ikke bliver voldsomt forelsket i hende. Hun har sådan dejlige grå store øjne (Jenny misundte alle med store øjne) men hun er så rædsom bleg.” (s. 35).

Og så forteller Jenny at Therese mistet sin mor for et års tid siden, og jeg kommer straks i tanker om Johanne, datteren til presten Rasmus Malling-Hansen, og hennes mor som døde i 1897, samme året som ”Livets kilde” ble utgitt. Men Malling-Hansen var nok ikke kjent for å være særlig stille, men ytret gjerne sine meninger, og han døde allerede i 1890.

Vi forstår ganske tidlig i romanen at det er Therese som skal bli Kais store kjærlighet. Familien Winther er naboer til borgmesterboligen og Jenny tar med broren på besøk til dem mens Kai er hjemme på juleferie. Og det er nesten så vi aner at Kai har en forutelse om

hvor uendelig mye Therese skal komme til å bety for ham. Hans hjerte banker og hans ansikt rødmer i møtet med henne. Og i det skjulte studerer han henne.

”Hvor faldt dog håret blødt og mørkt om den hvite panne. Men også kinderne var hvite, altfor hvite. Hendes hud syntes han ligesom lyset. Hendes læber var fyldige og meget røde. Var hun smuk? Nej, vel snarere meget ejendommelig. Han følte allerede hendes væsens gåde bemægtige sig ham. Og dog hadde han endnu ikke ret set hendes øjne, dybe, grådunkle alruner, hvorover to mørke øjenbryn trak sig uregelmæssigt, som trudsler om død efter livets hemmelighedsfulde sødhet, som onde, sorte klippe over strålende, tågegrå vande.” (s. 49).

Og ganske snart vekkes Kais kjærlighet til Therese, men han føler seg usikker, synes ikke han klarere å tale åpent med henne, men blir forpint over sin egen taushet. Et ikke ukjent fenomen for følsomme ungdommer. Man kan snakke åpent og ledig med alle de jentene man ikke føler noe for, men overfor ens hjertes utkårede blir man stum og keitet. Hun betyr så uendelig mye for en, og man skulle så gjerne vise henne sine aller beste sider, sin humor og sitt vidd. Men så blir man helt stum overfor den ene som betyr så uendelig mye mer enn de betydningsløse jentene.

«Så tav han stille og så stjålent på hende. Nej, han måtte skam sige noget. Og hans hjerte bankede voldsomt af bevægelse, da han pegende på en stor brumlebasse, der kom dinglende gennem luften, sagde: ”Det er morsomt, hvor sådant et dyr kan lave musik.” ”Ja, det er unægtelig morsomt;” hun hævede de store grå øjne langsomt et øjeblik fra ærtebælgen. Pause. Han følte sig pint, ulykkelig. Han Brændte efter at sige hende de tusinde alvorlige hjertelige ting, som kunde bringe deres sjæle sammen. Og så var han fuldstændig afmægtig.” (s. 57).

Men Kai treffer ofte sin utkårede i ulike sosiale sammenhenger, og som alle stormende forelskede unge menn, følger han henne i alle hennes bevegelser. Og hans sjalusi vekkes til live hver gang hun viser interesse for andre unge menn, ler av deres morsomheter og snakker med dem for lenge, etter Kais mening.

Han er nå helt forgapt, og vet ikke ut eller inn om hvordan han skal vekke hennes interesse og hennes følelser. I fortvilelse velger han en eldgammel, taktikk, å late som han overhodet ikke har noen interesse for henne, og overser henne helt og holdent. Men det er sjelden noen god taktikk, og rammer oftest kun den svermende unggutten selv, hva som også skjer i Kais tilfelle. Hans oppførsel gjør Therese svært forvirret. Som når de har vært på ball sammen, og Kai, som en hevn fordi Thereses oppmerksomhet er rettet mot en annen ung mann, ignorerer henne og gir sin blomsterbukett til en «frøken likegyldig», men så plutselig danser som en gal med Therese resten av kvelden likevel.

Dagen etter ballet, tenker Therese i sitt stille sinn på «Jennys besynderlige broder, hvis adfærd hadde været hende komplet ubegribelig.» (s. 130). Ja, kjærligheten forvoldte virkelig den unge studenten store besværligheter. Men hvor godt man kjenner seg igjen fra sin ungdom da man var en like følsom og usikker ungdom.

Therese er prestedatter, og det viser seg etter hvert at hun selv er en meget hengiven kristen, og synes den lille kjøpstaden der de bor i så måte er en stor skuffelse. Der finnes åpenbart ingen grobunn for verken kristne foreninger eller forsamlinger. Dette står i sterk kontrast til Kai Fürst, som er en utpreget fritenker og er alt for vidtflyvende og rastløst søkende i sine tanker til å finne ro i et fikst ferdig tankesett.

Og hans søster, Jenny, som nesten er litt sjalu på hans intense forelskelse i Therese, konfronterer broren med den store ulikheten mellom Kai og hans hjertes utkårede. Men han feier det bare bort, og erklærer at han er villig til å oppgi alt sitt eget og bli kristen, om han bare kan få sin elskede. Og man tenker at han kanskje er temmelig naiv i sin kjærlighetserklæring. Jenny spør han om han så er villig til å ofre sitt eget livs gjerninger, for kjærlighetens skyld. Og det er han.

Men i denne forbindelse tenker jeg at det var godt at Michael Agerskov og hans kjære Johanne i det virkelige liv, viste seg å ha den samme planlagte livsgjerning, og ingen av dem måtte ofre noe, men utførte sammen den oppgaven de hadde påtatt seg for den oversanselige verden.

Det er dessuten meget interessant å lese mange av disse fortrolige samtalene mellom Kai og søsteren, og hun forteller ham at livet i den lille kjøpstaden begynner å bli litt for kjedelig for henne, og at hun har begynt å lure på om hun skal utdanne seg til lærer. Forbildet for beskrivelsen av Jenny, Michaels søster, Anna, tok ganske riktig høyere utdanning, og ble den aller første kvinnen i Danmark til å ta tannlegeutdanning. Og sammen med sin mann, Karl Lindahl, som også var tannlege, deltok hun fast i den lille seansekreten der også Michael og Johanne var med. Det siste paret var for øvrig Johannes søster, Juliane og hennes ektemann, Maximilian Danckert.

Etter å ha gjort ferdig første semester i sin filologiske utdanning, vender Kai hjem til sin barndoms by i juleferien, og for første gang siden sommeren, befinner han seg alene med Therese på en spasertur, når de tilfeldigvis havner ved siden av hverandre, og turfølget går litt foran dem. Og for første gang våger Kai å gjøre et fremstøt for å vise sine følelser for henne. Han ber om han kan få et fotografi av henne. Men, nei, hun rødmer og synes det er ganske upassende. Men Kai er ganske pågående, og insisterer, og til slutt må hun love at han skal på et portrett. Men han merker seg at hun ikke ber om å få et bilde av ham i retur.

Når Kai atter vender hjem til sommeren, blir vi første gang presentert for hans «kvartkusine», Annie Fürst, som Kai og Jenny i ungdommen kalte den «gale Annie», men som nå har blitt forlovet med en rik handelsmann etter kun tre dagers bekjentskap. Annie viser seg å være en meget levende og sprudlende ung kvinne med en smukk latter, men når Kai betrakter henne, ser han bare bildet av sin egen utkårede Therese og hennes gåtefulle øyne. Men uten at Kai vet den ennå, skal fremtidens tildragelser bringe han sammen med Annie i et svært ulykkelig kjærlighetsforhold. Ja, slik kan begivenhetene ta en vei, som på et tidspunkt kan virke som de aller mest usannsynlige.

Men Kai kommer i svært store kvaler når Annie viser seg å komme ham nær, ja, nesten driver kur til ham, og erklærer hvor like de er og såmenn kysser ham. Er han så lett å bringe på avveier fra sin store forelskelse, undrer vi. Og det ser det faktisk ut som om han selv også undres over.





Den lille illustrasjonen av et par som spaserer sammen på forrige side, avslutter Del 1 av «Livets Kilde». Jeg antar den skal vise Kai og hans store kjærlighet, Therese, mens de fremdeles var kjærester. Illustrasjonen over, som innleder Del 2, taler sitt tydelige språk. Kai står i et uløselig dilemma mellom sin egen, frilynte tro, og hans kjærestes krav om at hun kun kan bli hans dersom han blir en hengiven kristen. Begge illustrasjonene er fra boken.

Del 2.

I del to av Agerskovs roman, forflytter vi oss to år frem i tid, Jenny er forlovet og har tatt sin lærereksamen, og vi møter Kai en kald desember aften i København. Kai har ikke forlatt sitt forsett om å bli kristen, og vi får vite at han leser tre kapitler i Bibelen hver dag, og går i kirken hver søndag. Og han håper at dette skal føre ham til kristendommen. Men det viser seg at dette forvolder Kai visse kvaler, for han er ikke særlig glad for at dette er noe han kun gjør for å kunne vinne Thereses kjærlighet, og ikke noe han egentlig gjør av egen interesse. Og enkelte dager orker han slett ikke å lese noe i Bibelen. Og som for å forsterke beskrivelsen av den indre striden i den unge studentens sinn, får vi vite at utenfor høres lyden av en vinterstorm.

Kai fant det særdeles vanskelig å forholde seg til det en bekjent hadde fortalt ham om hvordan bli kristen; man måtte ikke tenke selv, kun tro og så be og be. Han skjønnte egentlig så godt at dette stred helt imot hans sanne natur. Og det førte til nesten uutholdelig indre strid og kvaler, når han samtidig var overbevist om at det var helt nødvendig å bli kristen om han skulle vinne Thereses kjærlighet. Det eneste som beroliger ham en smule, er når han kan ta frem Thereses bilde og kysse det.

Når han er hjemme på juleferie klarer han ikke en gang å gå i kirken fordi han skammer seg sånn over sin falskhet. Men, så, endelig er det som han føler seg tvunget til å erklære sin kjærlighet til Therese. Følelsenes intensitet og hans kvaler og tvil driver han nærmest til henne for å endelig få et svar på sin uvisshet. Han oppsøker henne i hennes hjem. Først sitter de en stund i pinefull konversasjon og Kai må formelig presse ordene ut av seg, og han nøler med å erklære sin kjærlighet til henne. Men så klarer han ikke å holde inne med sitt egentlige ærend lenger, og etter den lange tiden med intense drømmer, lengsler og kvaler har hans sinn blitt nærmest som en trykk-koker under høytrykk. I hans overspente sinnstilstand blir ikke hans kjærlighetserklæring fremført med særlig romantiske eller nennsomme, kjærlige ord. Tvert imot, han buser ut om sin kjærlighet til henne nærmest i affekt og ber henne uten videre om å bli hans hustru.

Men det synes å komme fullkomment bardust på henne og hun blir både forbauset og overrumplet. Hun viser seg snart å mislike intenst det som skjer, og sier hun skulle ønske han aldri hadde sagt dette til henne. Hun nekter å svare ham på om hun kan gjengjelde hans kjærlighet og ber ham til slutt om å gå. Men han gir seg ikke, og nærmest krever et svar. Det ender med at hun gråter av fortvilelse, og han må til slutt gi seg. Hun svarer bare nesten uhørlig på hans farvel. Det var neppe dette som var i den unge studentens tanker da han endelig klarte å fortelle henne om sin kjærlighet. Han må ha vært sønderknust.

Etter dette gjør forfatteren et tidshopp, og neste gang vi møter Kai og hans høyt elskede Therese Winther, har de likevel funnet sammen, uten at vi får vite noe mer om hvordan det kan ha skjedd

Under en av deres svært følelsesladete samtaler har hun til slutt ytret de ord som han så lenge hadde ønsket å høre:

«Kai, jeg vil si deg noget, Kai, sagde hun så sagte, at han næppe kunde høre det. Han fór tilbage. Hun kastede sig om hans hals og hviskede: ”Jeg er din.” Han bedækkede hendes ansigt, hendes hænder med kys, og stammede alle forelskelsens forvirrede, inderlige kæleord, men overvældet ved hans voldsomhed rev hun sig med magt løs og sagde sitrende: ”Kai, du må ikke, gå nu.” Og så styrtede hun ud i køkkenet og lukkede døren efter sig. Han stod lidt og betænkte sig; så forlod han huset.” (s. 221).

Men så viser det seg etter hvert at tvilen, denne menneskets største fiende våkner i Thereses sinn, og hun kan slett ikke slå seg til ro med at hennes kjæreste ikke er en erklært kristen. Hun finner mer og mer å utsette på hans livsholdning, og ser stadig tegn på at han på ingen måte har de riktige kristne holdningene til det livet som forventes av en kristen.

Kai på sin side gjør noen ørsmå fremstøt for å få henne til å fatte interesse for hans verden, med poesi, litteratur og undring over livets mysterier. Men hun finner slettes ikke hans verden forlokkende, heller nærmest uinteressant og uforståelig. Og hun tviler mer og mer på hvor oppriktig hans forsøk på å bli kristen egentlig er, og bebreider ham for at han heller går i kirken for å treffe henne og på ingen måte fordi han vil møte Kristus.

Ja, hun får med tiden en følelse av at Gud selv misbilliger deres forhold, og ber henne om å gjøre det slutt med Kai. For min egen del er jeg fristet til å legge til, at det fremstår som om den unge Therese tillegger sin Gud all den tvil og misbilligelse som egentlig er hennes egen. Kun de færreste av oss har så nær kontakt med den guddommelige tanke, at vi kan skille mellom hva Gud ønsker og hva som er våre egne ønsker. Tvilen er svært menneskelig, og kan

dessverre stundom forhindre oss fra å gi oss hen til den kjærligheten vi egentlig føler innerst inne. Svært samvittighetsfulle mennesker kan tidvis være så redde for å handle mot sin samvittighet at de ikke tør å tro på kjærligheten når den faktisk er der rett framfor dem.

Man kan også trekke paralleller til mennesker som har gjort seg svært dårlige erfaringer i et kjærlighetsforhold, og av ren frykt for å oppleve det samme på nytt, ikke våger å gå inn i et nytt forhold, fordi angsten for de vonde erfaringene dukker opp nytt. Det er ikke uten grunn at det heter «once bitten, twice shy» i det engelske idiomet. Men som i tilfellet med Kai og Therese, er det gjerne en svært utholdende person med en dypfølt kjærlighet som må til for at kjærlighetsevnen endelig skal forløses igjen.

Vi får ikke vite særlig mye om hva slags Gud Therese trodde på, men på den tiden var jo den kristne kirke preget av den strenge guddommen som fordømte all synd, og stilte store krav til den enkelte persons livsførsel. Vi må vel kunne si at Therese synes å ha vært preget av denne strenge Gud og en tilsvarende svært streng samvittighet, og hadde nærmest angst for å handle mot Guds ønsker til henne. Og til slutt er Therese i ferd med å gi etter for det hun tror er hennes Guds ønsker. Hans strenge krav til hennes elskede kjærestes kristentros oppriktighet synes å stå i veien for hennes egen ungpikeforelskelse i den mannen hun innerst inne drømte om.

Hun ber Kai komme hjem til henne, fordi hun har noe viktig å fortelle ham, og som et forvarsel om flere kommende «katastrofer» for den unge mannen, treffer han en venn av familien som har vært der for å fortelle om et tragisk selvmord. En kvinne som opplevde en uoppnåelig kjærlighet, forsøkte først å skyte den mannen som ikke ville ha henne, og deretter skjøt hun seg selv i hodet og døde. Et virkningsfullt litterært grep som varsler hva som venter Kai Først i den kommende tiden.

Kai er temmelig bekymret når han etterpå treffer Therese, og han skjønner hurtig at noe er galt. Therese vegrer seg lenge for å fortelle ham hva hun føler, men det er tydelig at tvilen om oppriktigheten i hans kristentro og de store forskjellene dem imellom, nesten har overmannet henne. Og til slutt kommer hun frem med sin tvil:

«Kai, jeg tror aldri vi bliver lykkelig. Jeg elsker deg ikke som du fortjener det.» (s 228).

Som vi så levende kan forestille oss, går det svært sterkt inn på Kai, når hun forteller ham dette. Han hadde kjempet så hardt for å oppnå hennes kjærlighet, og hadde opplevd å få den til slutt, da hun hadde erklært at hun ville være hans. Men i denne dramatisk og opphetede samtalen forteller Therese ham om sin tvil som plager henne. Og Kai reagerer både med vantro og anklager om at hun egentlig elsker en annen og slett ikke elsker ham. Disse påstandene sårer Therese voldsomt, for hennes motiver var slettes ikke slike, men hun var drevet av sin egen angst for at deres kjærlighet ikke var det Gud ønsket av henne.

De snakker en stund til sammen, og finner en slags ro sammen, og Therese er glad for at hun i hvert fall fikk Kai til å gå med på å utsette offentliggjøringen av forlovelsen og at alt foreløpig skulle holdes hemmelig. Mens Kai på sin side skammer seg over at han igjen har fått Therese til å tro at han virkelig har funnet kristentroen. For det er jo ikke sant.

«Jo, Therese, jeg er kristen, jeg tror sikkert, jeg er kristen, selv om der er meget, jeg ikke kan gå ind på endnu. Du sagde i sommer, at jeg skulde læse i bibelen, bede og gå i kirke; jeg har gjort det, og jeg synes, daglig jeg er kommen nærmere til Kristus. (Den sidste usandhed

krympede han sig hårdt ved at sige; men hun måtte vindes og beroliges frem for alt). Men jeg har endnu et stort stykke vej at gå, og det skal du lede mig, og det vil du, det ved jeg, ikkesandt?” ”Ja, svarede hun tonløst, og veg hans blik.” (s. 230).

Men er det noen av dem som virkelig tror på dette? Det virker ikke slik.

«Så reiste han da neste formiddag tilbake til den store by, og hvor han var bedrøvet. Afskeden med Therese havde været pinlig; kold og stiv havde han stået dér ... men måske det var fordi faderen havde været til stede.» (s. 232).

Vi møter det unge paret neste gang i København, der han fortsetter sine studier, og hun har flyttet inn hos en slektning. De har nok noen fine stunder sammen, på lange spaserturer og i dype samtaler, men Therese overmannes stadig sterkere av sin tvil, til den slutt oppleves som uoverkommelig, og hun må fortelle det til Kai.

Begge to er voldsomt fortvilet og sorgfulle, men hun ser ingen vei utenom å gjøre det slutt, fordi hun er overbevist om at det er Guds vilje.

«Ja, Kai, jeg har bedt så inderlig til Gud, mest i den sidste tid, om at give mig råd; og jeg har følt så fast og sikkert, at han så med vrede øjne til vår forbindelse; jeg mærkede, at Gud ikke var med mig, når jeg længtes efter dig; han vilde ikke have, at jeg skulde grunde mit liv på dig. -» (s. 246).

Og dermed raste hele Kais verden sammen. Han klarte ikke lenger å studere, han gikk hvileløst rundt og ble overmannen av tanker han selv opplevde som onde, som at Therese «...havde bedraget ham, at hun var en afskyelig kokette, der med koldt blod havde røvet ham hans lykke; og denne tanke trådte snart i forgrunnen som en fiks idé, uden at dens ensidighed blev klar for ham. Alligevel var han sig fuldt bevidst, at han var på vej til at blive et slet menneske – men han brød sig ikke om at være god længer; alt var jo forbi.» (s. 250).

I sin fortvilelse skriver han utallige dikt, som dette:

”Her står jeg da alene sent i høst
Og tramper vildt på mine døde minder;
Jeg skriger – kender næppe selv min røst,
Af smerte skriger jeg – – hvert håb forsvinder.

Hvad er, hvad er din vilje med mig, Gud!
Du under mig vel hævn – nægt mig den ikke.
Jeg kunde rive hendes øjne ud,
De gør mig vild og gal, de dunkle blikke.

Jeg kunde slynge sprogets værste ord
med hån min fordums kærlighed i møde,
til hun blev dødsenstræt af denne jord –

ak, nej, mig selv jeg piner kun til døde;
til ingen nytte jeg mod brådden stamper,
og skrive onde, tåbelige jamber.”

”Ja, han følte at den som kunde skrive slikt, var ond, men han brød sig ikke om at være andet. Og så kom atter bøgerne frem; atter talte de til ham disse tørre \, forstandige tanker, der langsomt lægger deres grå spindelvæv omkring alt, elskov og had, de tomme drømme og den evige længsel – – – –” (s. 252).

Det er en plaget mann vi møter i den siste delen av «Livets Kilde», og verre skal det bli. Kort tid etter de triste hendelsene i forhold til Therese, får Kai et brev fra sin far, og får vite at hans mor har blitt alvorlig syk. Selv om faren ikke skriver det rett ut, skjønner Kai, at sykdommen er livstruende. Det er et hardt slag for Kai, som er i en skrøpelig forfatning fra før av, så morens sykdom rammer ham hardt.

«Og dér i hans sjæl, hvor så længe havde stået en kvinde, klædt i had, lidenskab og trods, dér drog h u n nå ind, den uendelig milde, elskelige kvinde, der havde skænket ham livet. Han så hende pludselig for sig, så tydelig, med det flammede hår og den varme glans i øjet; men hun var lidende og bedrøvet; hun så bebrejdende på ham, som vilde hun sige; Og mig kunde du glemme så længe!» (s. 254).

Kai overmannes av minner om moren, helt fra barndommens første år, og oppover i barne- og ungdomsårene. Han sinn er åpenbart meget lettbevegelig etter hans vonde kjærlighetshistorie med Therese. Og minnene om moren er mange, og gode, og beveger ham sterkt.

Fem dager før jul, kommer et telegram fra faren, som forteller at moren ligger for døden, og Kai tar båten hjem til Strøbæk sammen med sin slektning, Jørgen Sander. Han tas imot av sine to søstre, Jenny og Ellen – de to små brødrene bor hos noen slektninger mens moren er syk.

Det blir et meget følelsesladd og rørende møte mellom mor og sønn. Moren hadde fått vite en natt i drømme at hun skulle dø når den første stjør fløyte ute i gården. Hun har vært redd for at hennes siste dag skulle komme før hun fikk tid til å snakke med sønnen, og det sier svært mye om hennes natur at hun så gjerne vil få tid til å be ham om tilgivelse. Tilgivelse for at hun føler hun ikke har maktet å være en god mor for ham de siste årene. Hun har merket at han har stridd tungt, men synes hun ikke kan imøtekommet han og trøstet han for hans problemer.

Men Kai avviser helt og holdent at hun har sviktet ham. ««Mo’r ... mo’r», hulkede han, «jeg har ikke noget å tilgive dig, du har altid været min eget mo’r. Nej, nej, jeg har slet ingen ting å tilgive dig, det var alt sammen min egen skyld.» Han knugede sig ind til hende og kyssede hende inderligt på kinderne.» Hun ber ham så inderlig om å la henne få vite hva som har plaget ham de siste årene, og han letter sitt hjerte for henne og forteller henne alt om sin ulykkelige kjærlighet. Og hun trøster ham som så mange ganger før med «...bløde og kærlige ord...». (s. 262).

Moren levde enda noen uker, men hennes liv gikk åpenbart mot slutten. Det ble mildere i været og Kai og de to søstrene benyttet varmen til å ta en spasertur. Da de kom hjem, sto de en stund ute i hagen, og med ett ble Kai likblek.

«Hvad var det, som lød over hans hoved? – – – en stjør, der fløjtede, og dér kom den og satte sig på havegitret. ”Næ – dér er minsandten stjæren, den første stjør, råbte Ellen henrykt. Men i det samme sekund åbnede Jenny Heftigt døren ud til gården. Hun så fuldstændig forvildet ud. ”Kom ind, for Guds skyld kom ind; moder har igen fået et anfald.” De styrtede ind alle

sammen; og der lå hun og pressede krampagtigt hænderne mod hjertet; ansiktet var aldeles forvredet, og øjnene trådte ud af deres huler.” (s. 265).

Hun døde ikke med det samme, men det trakk ut før hun fikk slippe sine smerter. Det nye året fikk sin begynnelse ved tolvslaget, og samtidig trakk hun sitt siste åndedrag og dro ut på den siste lange reisen, som Agerskov kaller det.

”De sat derinde hele den lange, forfærdelige nat ved den dødes leje, og kun lille Ellen faldt i søvn hen ad morgenstunden, udmattet af sin gråd. Næste dag bemerkede Kai endnu en stær i gården; han fik underlige tanker derved, som han ikke turde uttale.” (s. 269).

Leseren forstår straks at dette er et forvarsel om enda mer lidelse og død. Dette var tiden før de store, dødelige epidemiene var utryddet og før penicillinet hadde blitt oppdaget og kunne stanse de mange alvorlige infeksjonene som drepte mange liv. Det var sjelden at en hel barneflokk vokste opp uten at noen av dem ble rammet av dødelig sykdom. Og akkurat det skjedde også i familien Fürst. Fjorten dager etter morens død, da den mest akutte sorgen over hennes død hadde begynt å lindres, kom budet om at de to små brødrene var blitt revet bort av et voldsomt tilfelle av difteri.

Det var nesten ikke til å fatte for de hardt rammede familiemedlemmene – de hadde grått seg nærmest tomme for tårer, og var nesten ikke i stand til å ta til seg enda mer sorg. De gikk i lang tid som i et tåkelandskap av sorg og tristhet. Men som alltid måtte livet gå videre, og etter hvert begynte også de lyse minnene om den kjærlige moren og de livlige guttene å komme tilbake til Kai. Og han tenkte stundom også på sin tapte kjærlighet til den uutgrunnelige Therese.

Kai visste kun en eneste måte å døyve sin tristhet på, og det var ved å fordype seg i studiene. Det hadde vært hans trøst tidligere, og hjelp på sett og vis også denne gangen. Lesingen fikk i hvert fall tiden til å gå uten at han trengte å dvele ved alt det vonde, men over ham lå like vel en skygge av tristhet.

Og så kom da eksamenstiden, og den unge studenten var egentlig godt forberedt til å gjøre en god prestasjon. «Men livet havde en ny dyb skuffelse at berede ham; forpint, som han var, af nervøsitet og overanstrengelse måtte han gå fra ved den sidste skriftlige opgave. Som en søvngænger, som en dødsdømt, gik han hjem fra universitetet, og først om aftenen var han i stand til at skrive hjem; samtidig bad ham faderen om en lille sum penge for at kunde rejse bort, et eller andet steds hen.” (s. 272).

Kais far er en forståelsesfull mann og skjønner hvor tungt den siste tidens hendelser har vært for sønnen. Han foreslår at de to kan reise bort en tid sammen, slik at sønnen forhåpentligvis kan komme over sitt tungsinn og legge de triste opplevelsene bak seg. Faren søker permisjon fra sitt arbeid og kommer til København, og han og sønnen reiser sammen til Norge. Og reisen viser seg lykkeligvis å ha en svært gunstig innvirkning på Kai. Han kommer seg ut av sitt tungsinn og de knugende tankene og forhåpningene om en lysere fremtid våkner i hans sinn. Og full av fortrøstning tar han igjen opp sine studier.

Faren var redd for at sønnen skulle isolere seg og igjen bli plaget av depressive tanker, og anbefaler ham å oppsøke sine tidligere studievenner. Og hvorfor ikke besøke sin kusine, den livsglade Annie, som hadde gledet ham så mye sist de var sammen?

Men det siste skal vise seg å være et skjebnesvangert råd. Faren vet åpenbart ikke at Annies ekteskap har vist seg å være en eneste lang tragedie. Hun føler seg innestengt i et miljø der hun ingen livsglede kan finne, og mannen hennes har avslørt seg som en lettlivet og upålitelig mann, som åpenbart kun har skaffet seg en vakker og attraktiv hustru som han kan vise frem i de sosiale kretsene der de vanket. Men selv levde han et dobbeltliv og hadde et utall kvinner på si, og var på ingen måte til å stole på.

Kai visste på ingen måte hva det var han begikk seg inn i da han på farens anbefaling oppsøkte kusinen. Det viser seg ette hvert at hans inntreden i hennes liv er den redningen hun har følt at hun trenger så inderlig, og vekker hennes kjærlighetshunger, som har blitt så dypt krenket av hennes utro mann.

Og hva så med den unge studenten? Blir hans egen lengsel og kjærlighet vekket av hennes åpenbare begeistring over deres samvær? Spiller han med og oppmuntrer hennes lengsler? Ja, mer eller mindre bevisst blir han dratt inn i deres omgang med hverandre på grunn av sine egne lengsler og savn etter et kjærlighetsforhold. Men han kan aldri slå seg til ro med at dette er et forhold som han selv ønsker. Han har aldri glemt sin Therese, og blir plaget mer og mer av sin dårlige samvittighet for at han oppmuntrer sin kusine til å tro at deres forhold er noe som kan føre til noe.

Men for en ung mann som Kai, er det lett å bli fanget i et forhold han mer og mer skjønner at han ikke ønsker. Både fordi han ikke vil såre den unge piken, men også fordi den som handler imot sin samvittighet, blir stadig svakere i sin beslutningsevne. Kai er en mann av en helt annen støpning, enn hensynsløse forførelere som ingen følelser har for dem de nedlegger. For Kai sitter det langt inne å klare å avslutte et nært forhold til en kvinne som har knyttet seg til ham.

Men til slutt blir hans samvittighetskvaler uutholdelig for ham, og han blir tvunget til å fortelle Annie at de må avslutte sitt forhold. Det går svært hardt inn på henne, og hennes fortvilede gråt er vanskelig å takle for Kai. Men han holder på sitt, selv om det volder ham voldsomme kvaler å se henne så fortvilet. For Annie må Kais beslutning ha vært en katastrofe som la alle hennes nye forhåpninger i grus. Men så måtte hun jo gjøre noe med sitt eget liv og sitt forhold til sin ektemann. Forholdet til Kai var kun en slags flukt fra å konfrontere ektemannen med hans måte å krenke henne på.

Kai skulle så gjerne gjøre henne glad og tilfreds. Og det var en del av hans natur at han ikke ønsket å gjøre andre ulykkelige. Men om han skulle bli værende i forholdet til Annie, ville det i så fall være å svikte sine egne idealer og sin egen lengsel etter en annen kvinne, som han var overbevist om var ment for ham. Og han kunne jo ikke ta på seg å være en slags redningsmann for en kvinne som hadde gått inn i et fullstendig feilslått og kjærlighetsløst ekteskap.

Jeg vet ikke hvor vanlig det er i våre dager, at man opplever en kjærlighet til en kvinne som så sterk og altomsluttende, at man blir overbevist om at man er forutbestemt for hverandre. Fra «Vandre mot Lyset» vet vi jo, at vi alle har en dual som er vår andre halvdel og som vi alltid vil lengte etter. Og i jordelivet er mange så heldige å gjenfinne sin dual i et kjærlighetsforhold. Men man kan også møte sin dual på jorden som en søster, en mor eller en annen nær venn eller slektning. Jeg tolker den måten Agerskov skildrer Kai sin dype lengsel og inderlige

kjærlighet til Therese dithen at han selv har opplevd denne dual-kjærligheten til sin Johanne, som han allerede hadde møtt da han skrev «Livets Kilde».

Det er kun de yngste som har evner til å oppleve en så dyp og intens kjærlighet som det Agerskov beskriver. Og når Kai lider så voldsomt under følelsen av å ha sviktet sine innerste lengsler, vitner det om en dyp kjærlighetsevne som ikke mange er i stand til å oppleve.

Hvordan går det så med vår hardt prøvede, unge helt, som har vært gjennom så mange store påkjenninger? Er han langt nede på grunn av bruddet med Annie, eller er det bare en lettelse for ham å komme seg ut av dette forholdet som har forvoldt ham så mange kvaler?

«Det var to vidtforskellige følelser, der beherskede Kai den første tid etter denne begivenhed, først en sælsom, usikker, urolig befrielsens glede; det syntes ham, at han var undgået en forfærdelig ulykke, der måtte være bleven skæbnesvanger for hele hans liv; men dernæst også en følelse av ubeskrivelig skamfuldhet og anger.» (s. 318).

Kai gikk lange turer i ensomhet og de vonde opplevelsene kom mer og mer på avstand. Han fant atter sine bøker frem og tok fatt på studiene igjen. Og når han nå var fri for alt det som hadde plaget han i lengre tid, våknet atter en liten grønn spire frem i ham: Drømmene om den kvinnen han hadde elsket så mye – Therese, og om den tiden da de hadde hatt det godt sammen. Han fikk brev fra sin søster, der hun fortalte at Therese hadde vært gjennom en alvorlig sykdom, men atter hadde kommet seg, og at hun hadde talt om Kai.

Kai reiste hjem til jul, men det var en trist tid for ham. «Udenfor rasede en heftig snestorm. Inde sad de alle tavse og så på hverandre; al glæde blev dræbt af tunge tanker». (s. 320).

Minnene om den forrige julen, morens sykdom og død, og den plutselige bortgangen til de små guttene i difteri, preget dem alle. Selv den sedvanlige skålen for det nye året, bragte dem ingen glede, tvert imot, hadde de alle gråt i sine hjerter.

Kai hadde både gruet og gledet seg til at han kanskje skulle treffe Therese i løpet av tiden i hjembygden, men hun hadde reist tidlig til København for å få rekonvalesens for den alvorlige sykdommen hun hadde vært gjennom. Kais søster, Jenny, som hadde møtt Therese og talt med henne, fortalte til Kai at Therese hadde betrodd seg til henne og fortalt at hun syntes hun hadde begått en stor synd mot Kai, og det ønsket hun å få tilgivelse for. Men noen detaljer utover dette, hadde ikke Jenny fått greie på.

Vi kan lett forestille oss at denne meddelelsen må ha vakt et lite håp hos Kai, om at hun kanskje ikke helt hadde oppgitt ham, men at hun hadde noe på hjertet som hun meget gjerne ville meddele ham. Kai reiste tilbake til København, og etter den sterke, stille frosten etter julen, meldte Kai seg inn i en skøyteløperforening. Og der fikk han en dag øye på sin kjære Therese. Han ble sterkt beveget av synet av henne – så beveget at han ikke våget å dra tilbake til skøytebanen på flere dager.

Rent litterært legger jeg merke til at Agerskov legger denne scenen til en islagt skøytebane i en periode med sterk kulde. Det gir en atmosfære av nedfrossen kjærlighet mellom de unge. Og for å bygge på Agerskops eget bilde, spør man seg: Vil de samme intense følelsene som tidligere befinne seg inne i isen, og forløses når den smelter?

Og den dype lengselen etter Therese drev Kai tilbake til skøytebanen noen dager senere, i håp om å treffe henne. Da så han henne på ny, og de ble begge oppmerksomme på hverandre. Men

hun gikk på skøyter sammen med en ung mann, og Kai ble sikkert urolig for hvem det monne være. Hun hadde vel ikke møtt en annen?

De to unge møttes ansikt til ansikt etter hvert, men ble begge to meget forlegne og flau. Til hans lettelse presenterte hun sin kavalier som sin fetter. Og det falt seg langt lettere for Kai å tale med den unge mannen i stedet for å avsløre sin forlegenhet overfor Therese. Men endelig tok han mot til seg og spurte Therese om de skulle gå litt sammen rundt på banen, og de tok noen runder sammen.

Som leser undrer vi oss over hva som kan komme ut av dette tilfeldige møtet mellom de to etter det lange fraværet fra hverandre. Hva er det Therese vil be om tilgivelse for? Har hun endelig innsett hvor unik og sterk Kais kjærlighet til henne var, og at det var en feil å avvise den?

Sett med nåtidens øyne, kan det være vanskelig å skjønne hvordan hun kunne velge sin tro fremfor kjærligheten, i hvert fall i vår del av verden. Men Therese var jo prestedatter, og en svært samvittighetsfull og seriøs troende. Men likevel, mens jeg leser håper jeg inderlig at de to vil finne kjærligheten sammen, etter så mange prøvelser.

Samtalen gled ikke så lett. Men etter å ha utvekslet noen høflighetsfraser, klarer endelig Kai å få presset frem: ««Hvor er det længe siden, vi har talt sammen, Therese.» «Ja, det er meget længe siden». Så fattig var samtalen, og dog syntes den Kai å være den rigeste, han længe, længe, hadde ført. Han syntes, da han gik hjem, at der var sket med ham noget nyt, betydningsfuldt og gladeligt. Han følte så usvigeligt, at hun også hadde længtes efter ham, at hun nu tænkte på ham”. (s. 323).

Er det bare et falsk, innbilt håp han klynger seg til, eller er hans intuisjon virkelig så sterk at han faktisk kan se at hennes kjærlighet til ham har våknet igjen? Kai er jo en ganske usedvanlig ung mann, en drømmer og romantiker med følelser som er så intense at få menn opplever det samme.

«Skulde mirakler være sket! Skulde kærlighedens blomst have åbnet sig! Skulde den store gådes søde hemmeligheder være begyndt at løses! Og der vekslede uafbrudt i hans sjæl et håb, grønt som den syngende vår, og en mørk fortvivlelsens mismod. Forpint og urolig faldt han sent i søvn, med Therese i sine tanker og Therese i alle sine drømme.” (s. 324).

De to dras mot hverandre, og skøytebanen har nå blitt åstedet for deres møter. Agerskov skriver at de løper lett og taktfast sammen. Og vi aner ved denne setning at det er i ferd med å oppstå noe mellom dem igjen. De taler ikke så mye sammen neste gang de treffes, men begge nyter den vuggende, rytmiske bevegelse. Og det skal snart vise seg at det ikke bare er Kai som lengter etter at deres forhold skal bli som før. Når han betror seg til henne om hvor glad han er over å treffe henne igjen, svarer hun at hun føler det samme.

For oss som elsker en lykkelig slutt og at kjærligheten skal seire, er det svært rørende og bevegende å lese at de to ser ut til å finne tilbake til hverandre. Men det viser seg snart at Kai er den samme gamle. Når de igjen treffer på Thereses fetter, og hun forteller at han er kristen, stikker sjalusien så dypt i han, at han regelrett flykter hjem fordi han ikke kan utholde å se Therese skøyte av sted sammen med fetteren.

Denne konflikten vedrørende hans manglende kristentro, er nok på langt nær over. Men hvor sterkt er hennes krav til ham om at han må bli en overbevist og hengivende kristen for at skal kunne være kjæresten? For Kai var det i hvert fall ingen som helst tvil om hans følelser.

«Han kæmpede og kæmpede imod. Der var intet at gøre; hans livs store elskov var over ham igen. Og han følte så grant, at vandt han hende ikke nu, så måtte han gå til grunde; det var en kamp på liv og død; han vilde ikke have kræfter til at rejse sig på ny. — Og næste dag, da solen tindrede fra frostblå himmel, drev det ham ud igen — han måtte se hende, atter tale med hende.» (s. 327).

Og når de atter møtes, viser det seg at også hun har hatt et inderlig ønske om at de må bli nære venner igjen og snakke sammen på samme fortrolige måte som før i tiden. Og det kommer frem at hun har vært plaget med dårlig samvittighet, og har vært redd han kan ha fått det inntrykket at hun bare hadde lekt med hans følelser uten å ta dem alvorlig, og det vil hun be om tilgivelse for. Men Kai kan berolige henne med at han aldri har trodd noe sånt, og i tiden som kommer, viser det seg at de meget hurtig finner tilbake til det nære og fortrolige forholdet dem imellom.

Og for den unge Kai, oppleves det som å tre inn i en drømmeverden som løfter ham opp til uante nivåer av dyptfulte følelser og begeistring over livet. Jeg vet nesten ikke hvordan jeg kan yte full rettferdighet til Agerskov i hans beskrivelser av hvordan hans romanfigur opplever kjærligheten. Språket han er så rikt, så romantisk og høytidsstemt, og det gjør et dypt inntrykk på meg.

Jeg kan ikke si med sikkerhet hvor Agerskov har sin inspirasjon fra, om det er fra hans eget liv og følelsliv eller om det er fra verdenslitteraturen, men det er uendelig vakkert å lese om de to unges kjærlighet, som våknet for fullt igjen og fant sin endelige forløsning i en betagende og vakker scene hjemme hos hennes onkel:

«Stumme sto de to unge og så på hinanden; da trådte Therese nærmere, og strakte ligesom bedende armene frem. «Kai..» hviskede hun. Og hun ristede af bevægelse, da han sluttet hende i sine arme. Uden ord søgte deres læber hinanden i hede, voldsomme kys. Hun gispede sagte, og atter trykkede hun sig ind til ham og søgte hans læber. Og intet turde de sige i denne hellige, betagende stund; det var to menneskesjæles andagtsfulde møde; livets uudsigelige fryd læste i de åbne, strålende øjne». (s. 334).

Ak, hvor er det vakkert, den måten Agerskov skildrer de to unges kjærlighetsmøte. Dette dreier seg ikke om den overfladiske, fysiske tiltrekningen som mange forveksler med den dypere kjærligheten i vår tid, det er den dypere, sjelelige og himmelske kjærligheten som ikke er forunt så mange å oppleve. Men som vi har sett mellom Kai og Therese, er det ikke bare enkelt å overvinne de mange utfordringene som kan stå i veien for denne dype kjærligheten.



Endelig er student Kai Fürst ferdig med sitt universitetsstudium. Illustrasjon fra boken.

Og i tilfelle med de to unge i Agerskov roman, er de så dypt overbevist om sin tros ekthet og sin seriøse overbevisning, at det ikke er lett å akseptere at den elskede ikke deler deres egen verdensanskuelse. Og denne ulikheten forsvinner på ingen måte selv om de to finner kjærligheten sammen. Therese ønsker fortsatt like inderlig at Kai skal bli en hengiven kristen, og han vil gå fullt og helt inn for det ved hennes hjelp, men han vet så inderlig godt at det strider mot hans søkende natur å slutte seg til en tro som er fastlagt en gang for alle med et sett uforanderlige dogmer.



Kai sitter atter på båten hjem til Strøbæk, akkurat som i starten av Michael Agerskovs roman. Dette gangen har han avsluttet sitt studium, har funnet kjærligheten med sin Therese og drømmer om hvordan han skal erobre voksenlivet sammen med sin elskede. Men som leser skjønner vi at de ikke enda er ferdig med å finne ut av sine ulikheter. Kan kan ikke påtvinge andre sin tro – den må komme frivillig ut fra eget ønske. Illustrasjon fra boken.

Agerskovs roman slutter med at Kai, som nå er ferdig med sitt studium atter sitter på båten hjem til Strøbæk. «Hvor meget var ikke sket i denne lange tid; såre meget havde han tabt: men hvad havde han så ikke vundet. Dengang var han draget mod det ukendte, fyldt af længsel og sælsom attrå efter livets anede rigdom; nu rejste han mod den sikre lykke med visheden om, at det han så længe havde søgt, var hans. Han vidste, at ungdommen var forbi, at han sto på terskelen til sin manndom. Han svor, at ved *hendes* side skulde det blive en manndom, fuld af gylden stræben mod alt det bedste i livet, ikke med golde, uklare drømme”. (s. 340).

Det er deilig å lese om så gode og optimistiske drømmer, og i sitt stille sinn, håper man at Kai og Therese må finne enhet og lykke sammen. Men av egen erfaring, kan jeg tilstå, at det

sannelig ikke er enkelt å komme overens, dersom man begge har en dyptfølt tro og overbevisning, som man så inderlig gjerne vil overbevise den andre om og dele sammen. Det kan bli en kilde til evigvarende konflikter og uoverkommelige uenigheter.

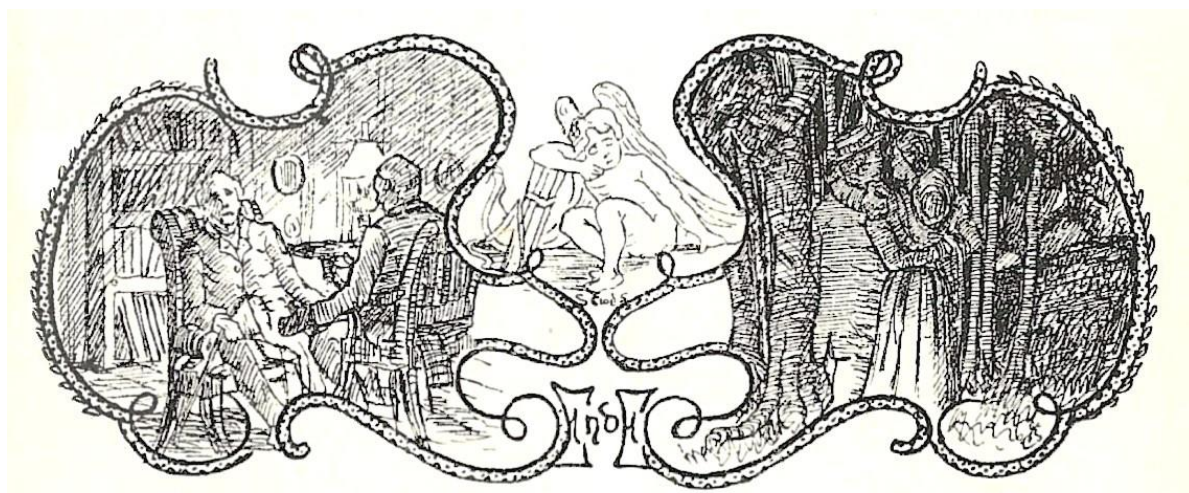
Som ung mann, var jeg svært lik Agerskovs romanfigur, Kai, og tok tidlig avstand fra kristendommens dogmeverden. Med tiden fant jeg troen igjen i det store verket, «Vandre mod Lyset», som ble til ved Agerskov hustru, Johanne, som var medium og med Agerskov som utgiver. Her fant jeg svarene på alle de spørsmålene jeg hadde hatt under oppveksten.

Men min første hustru var en tradisjonell kristen, og ved starten av vårt ekteskap hadde jeg de samme optimistiske holdningene som Kai. Men der jeg håpet at vår tro kunne bli en berikelse i vårt ekteskap, ble den en stadig kilde til uforsonlighet. Hun ville ikke oppgi sin barnetro og jeg håpet og håpet å kunne overbevise henne om dens feiltagelser.

Bedre enn å forsøke å overbevise sin ektefelle om hennes/hans feiltagelser, er det å forsøke å finne det man har felles og så enes om det. I mitt andre ekteskap, er jeg gift med en buddhistisk kvinne fra Thailand, og mellom oss har det vært svært mye lettere å finne fellesskap i vår ulike tro. Og faktisk er det mye fra «Vandre mot Lyset», som man også gjenfinner i buddhismen.

De som leser min anmeldelse av Michael Agerskovs «Livets Kilde» oppdager sikkert hurtig hvor begeistret jeg er for hans bok. Det skyldes ganske sikkert, at jeg føler et nært slektskap med hovedpersonen i måten han opplever kjærligheten. Jeg har selv alltid hatt det med å forelske meg i en, og så være trofast mot følelsene for henne i mange år. Slik var jeg helt fra jeg var gutt. Jeg var betatt av en av jentene i klassen, og hadde en avstandsforelskelse i henne i mange år. Men hun visste aldri noe om det.

Men denne dype følelsen og drømmene om en bestemt person, kan også lett bringe en mann (eller kvinne) på avveie. Man kan komme til å bli lurt av sitt eget dype følelsesliv og holde alt for lenge fast på et forhold, lenge etter at man burde ha skjönt at det ikke har livets rett. Og hensynsfullheten i møtet med andre mennesker, kan også lede en til å ta så mye hensyn til den



«Livets kilde» avsluttes med denne illustrasjonen. De to unges fedre finner sammen og snakker om fordums tapte tider, men det unge paret spaserer sammen og drømmer om sin lysende fremtid. Ill. fra boken.

annen part, at man heller lider selv enn å påføre den andre den smerten det er at din kjæreste gjør det slutt.

Alt dette beskriver Michael Agerskov på en svært overbevisende måte, med et vakkert språk og svært gode skildringer av både miljø og mennesker. Jeg er dypt fascinert av boken. Og særlig fordi jeg tror den inneholder mange selvbiografiske trekk fra Michael Agerskovs eget liv og hans forhold til sin hustru, Johanne Agerskov.

Kolbotn, 5. mai 2024.

Sverre Avnskog